

ŽELEZNÍK A OKOLIE

REVÚCKA VRCHOVINA

Železník – oblasť v okolí vrchu (814 m.n.m.) bohatá na nerastné suroviny lákala ľudí od dávnych čias. Najväčší rozmach ťažby a priemyslu zaznamenala v 19. storočí a začiatkom 20. storočia. Priemysel a s ním väčšina ľudí síce odišli už pred 60-timi rokmi, no ostala tu krásna príroda a duch povestného Železníka, ktorého cítiť na každom kroku.

Značené turistické chodníky:

- žltá 3:10 hod. - Nový Sirk - Železník, vrch - Javore - Rákoš 9,2km
- zelená 1:50 hod. - Nový Sirk, rázc. - Červeňany - Rákošská Baňa - Rákoš - Hrad Rákoš 6,5 km

Cyklotrasy:

- Revúca - Železník - Sirk - Vysoká pec Červeňany 16,4 km (súčasť cyklotrasy 5575)

1. Drevená kolkáreň Železník
2. Banícka kaplnka
3. Kino Stachanov
4. Banská štôlna Ladislav
5. Obytné domy Štokovce
6. Hornosirkovská banská štôlna
7. Husitský kostol Sirk
8. Vysoká pec Sirk-Červeňany
9. Banícka kolónia Rákošská Baňa
10. Gotický kostol v Rákoši
11. Zrúcanina hradu Rákoš
12. Evanjelický kostol Nandraž

Zaujímavé turistické ciele v okolí:

Revúca (Prvé slovenské gymnázium) 14,6 km / Mestské múzeum Jelšava 14,3 km / Ochtinská aragonitová jaskyňa 23,9 km / Hrad Muráň 27,3 km / Rekreačné oblasti Predná Hora 31,6 km / Slavošovský tunel 17,8 km

pokladyslovenska.sk/zeleznik

facebook.com/pokladyslovenska

Sprievodca zaujímavosťami regiónu
Sirk - Železník - Rákoš - Nandraž

1 Drevená kolkáreň Železník

Areál s drevenou kolkárňou bol postavený v roku 1906. Kolkáreň spolu s hudobným altánkom sú jedinečné, také isté nenájdete nikde na Slovensku. Klenbové okná a početné dekoratívne drevené prvky sú výrazne farebne odlišené. V období aktívnej ťažby sa tu usporadúvali zábavy a banícke slávnosti. Železník mal dlhé roky svoju vlastnú banícku dychovku. Kolkáreň v Železníku bola po vichrici v roku 2016 poškodená, v súčasnosti prebieha snaha o záchranu kolkárne a celého areálu.

2 Banícka kaplnka Železník

Banícka kaplnka je ukrytá medzi stromami nad hlavnou cestou z obce Turčok smerom na Sirk. V minulosti pôvodne slúžila ako sklad trhávín pre potreby banských prác. Sklad bol prestavaný na kaplnku, aby baníci mali kde vykonávať pobožnosti pred fíraním do bane. Hovorí sa, že za touto myšlienkou bol jeden z členov vedenia baní na Železníku, keď mu zomrelo dieťa a nebolo kde vykonať pobožnosť. S ukončením ťažby v baniach kaplnka prestala slúžiť svojmu účelu. Dnes patrí pod správu farského úradu v neďalekej obci Rákoš.

3 Kino Stachanov

Pôvodne prevádzková budova štólne Ladislav bola postavená v roku 1927. Premietanie filmov pre baníkov v Železníku začalo už v roku 1929, v tejto budove približne od roku 1932, kedy bol zabezpečený aj nový premietací stroj. Premietalo sa tu až do jesene 2001. Kino bolo spolu s baňami po druhej svetovej vojne znárodnené a od r. 1953 dostalo budovateľské pomenovanie „Stachanov“, ktoré nesie dodnes. Budova je národnou kultúrnou pamiatkou.

4 Banská štôlna Ladislav

Dedičnú štôľňu Ladislav začala v r. 1855 raziť Rimavsko-muránska železiarska účasťná spoločnosť, aby sprístupnila nižšie časti ložiska v Železníku. Aj vďaka tejto štôľni sa železnické ložisko v 19. storočí radilo medzi štyri najväčšie ložiská v Rakúsko-Uhorsku a v istých rokoch produkovalo takmer 25% celej produkcie železa v monarchii. Od štólne viedli v časoch intenzívnej ťažby až dve lanové dráhy, jedna do huty v Likieri a druhá do Lubeníka. Štôlna je dôležitým symbolom železničkej histórie.

5 Obytné domy Štokovce

Dva dvojposchodové domy s 30-timi bytmi vybudovali Štátne bane v rokoch 1913 až 1914. V tejto lokalite sú jedinečné a unikátne svojou architektúrou a fasádou, ktorá dáva objektom charakteristický vzhľad. Z vnútornej strany sú pristavané drevené pavlače, ktoré spájajú jednotlivé byty. Trámy majú viaceré ozdobných prvkov. Každá rodina zamestnanca baní tu mala k dispozícii kuchyňu, izbu a komoru.

6 Hornosirkovská banská štôlna

Banská štôlna skrytá pod svahom popri ceste z obce Sirk na Železník zvyrazňuje bohatú banícku minulosť tejto oblasti. Štôlne boli dôležitou spojnicou medzi železníckymi a sirkovskými baňami, cez tieto prepojenci sa vyťažaná ruda postupne sypala zo železníckych štôlní až k dolnosirkovskej, odkiaľ ju banské vlaky prepravovali k pražiacim peciam. Pri tejto štôlni bol osadený ventilátor na vetranie baní, ktorého pozostatky sú dodnes jasne viditeľné.

7 Husitský kostol Sirk

Stredoveký kostol bol pravdepodobne postavený v románsko-gotickom štýle v 13. storočí. Neskôr bol viackrát prestavaný. V 15. storočí sa v Sirku zdržiavali husiti a je pravdepodobné, že niektoré stavebné úpravy na kostole vykonali oni. Prvá písomná zmienka o kostole je až z roku 1596 vo vizitácii evanjelických cirkví v Gemeri. Od požiaru obce v r. 1809 kostol chátral. V roku 1847 kostolík odkúpila Rimavská koalícia a prerobila ho na kanceláriu a byt správcu baní. Objekt je od roku 2012 zapísaný v zozname kultúrnych pamiatok a chráni ho dočasné prestrešenie.

8 Vysoká pec Sirk-Červeňany

Stavba vysoká takmer 14 metrov bola postavená spolu so železiarňou v rokoch 1870 - 1874 Hrlícko-tapolcsánskou spoločnosťou. Vysoká pec spracúvala limonit a siderit "predpražený" v milieroch (podobne ako drevné uhlie). Pracovalo tu okolo 25 robotníkov. Pec bola v prevádzke až 44 týždňov v roku a vyrábala surové železo. V roku 1874 tu postavili druhú vysokú pec, na výrobu liatinových výrobkov. Obe mali spoločné dýchacie zariadenie. Železo zo železiarne v Červeňanoch odvážali do Maďarska a Rakúska. Spoločnosť v roku 1880 skrachovala a výroba v Červeňanoch bola zastavená. Neskôr sa železiareň dostala do vlastníctva Filipa Coburga. Vysoká pec nakoniec fungovala až do roku 1903.

9 Banícka kolónia Rákošská Baňa

Robotnícke kolónie v Rákošskej Bani boli postavené v rokoch 1893 - 1894 ako dôsledok zvyšujúcej sa ťažby železnej rudy v okolí Rákoša. Tri ulice s domčekmi rovnakej architektúry vznikli ako bývanie pre rodiny baníkov. V obci bolo viaceré prevádzkových budov a zlievareň, z ktorej dnes ostal už len samostatne stojaci komín. V rovnakom období bola postavená úzkorozchodná železnica, ktorá vozila rudu k pražiacim peciam v Sirku. Pôvodne konskú trakciu v roku 1895 nahradila parná lokomotíva. V parčíku boli v minulosti dve drevené kolkárne a železná studňa (fontánka), z ktorej ostalo dnes už len torzo.

10 Gotický kostol v Rákoši

Rímskokatolícky kostol Najsvätejšej Trojice stojí na vyvýšenom mieste v severnej časti obce, nad ktorou stál kedysi starý hrad Bebekovcov. Ranogotická jednoloďová stavba z polovice 13. storočia má množstvo románskych architektonických prvkov napr. zaklenuté okná. Vstupný portál je už gotický s lomeným oblúkom. Loď má rovný drevený malovaný strop z konca 17. storočia.

Najvýznamnejšou maľbou je sediaca postava žehnajúceho Boha s tromi tvármi a s otvorenou knihou Písma. Tento spôsob zobrazenia Najsvätejšej Trojice, ktorý neskôr zakázal tridentský koncil pre jeho nápadnú pohanskú symboliku (Triglav), sa objavuje na našom území ešte v Ochtinej a v spišskej Žehre. Pred kostolom v juhovýchodnej časti stojí baroková murovaná zvonica s drevenou nadstavbou.

11 Hrad Rákoš

Pôvodným menom Kewy sa hrad vedome spája s obcou a panstvom Kameňany. Prvá písomná zmienka o hrade sa objavuje až v listine z roku 1318, v ktorej sa spomína ukončenie stavby pevnosti Detrikovým vnukom Mikulášom Kunom. Hrad neslúžil svojím majiteľom len ako symbol bohatstva a moci, ale aj ako správne a obranné centrum príslušného územia s bohatým výskytom železnej rudy. V čase feudálnej anarchie (dvojvládia kráľov Ferdinanda I. Habsburského a Jána Zápoľského) vrcholil boj o hrad medzi dvomi rodovými odnožami Bebekovcov. Z toho sa hrad už nespamätal a od roku 1538 sa spomína už len ako zrúcanina.

12 Evanjelický kostol Nadraž

Jednoloďová neskorobaroková stavba s polkruhovým ukončením presbytéria a predstavanou vežou bola postavená v roku 1787. Interiér je zaklenutý pruskou klenbou. Nachádza sa tu barokový oltár so sochou ukrižovaného a bočnými sochami apoštolov Jána a Pavla z prvej polovice 18. storočia. Katedrálna pochádza z rovnakého obdobia. Kratiteľnica je klasicistická z konca 18. storočia. Veža je členená pilastroami a ukončená barokovou helmicou. V obci Nadraž sa tiež ťažila železná ruda a keď aj keď s menšou intenzitou ako v iných obciach v okolí Železníka.

